

บทที่ 1

บทนำ

ก. ความสำคัญและที่มาของปัญหา (Statement of the Problem)

คนไทยรู้จักชาวอเมริกันเป็นครั้งแรก ตอนปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เมื่อกัปตัน แฮน¹ (Captain Han) พ่อค้าอเมริกัน นำเรือกำปั่นเบรททุกสินค้าเข้ามาค้าขายยังกรุงเทพ ในปี พ.ศ. 2364 และได้ถวายปืนคาบศิลา 500 กระบอก รัชกาลที่ 2 ทรงพอพระทัยมาก เพราะรัฐบาลไทยกำลังต้องการอาวุธปืนไว้ใช้ในการป้องกันประเทศ

มิตรภาพระหว่างไทยกับสหรัฐฯ เริ่มขึ้นโดยสมบูรณ์ตามมติขัย เมื่อ พ.ศ. 2399 โดยนายเทาวน์เซนต์ แฮร์ริส² (Townsend Harris) กงสุลอเมริกันประจำประเทศญี่ปุ่น เข้ามาเจริญทางพระราชไมตรี ณ กรุงเทพ ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ไทยได้ตกลงทำสัญญาทางไมตรีกับสหรัฐฯ ในปีเดียวกัน นายสตีเฟนแมตตูน³ (Stephen Mattoon) มิชชันนารีอเมริกัน ก็ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกงสุลอเมริกันประจำประเทศไทยเป็นคนแรก

ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับสหรัฐฯ เริ่มขึ้นใน พ.ศ. 2411 สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โดยประธานาธิบดี แอนดรู จอห์นสัน แต่งตั้งให้นายพลจัตวา แพตทริช (Frederick W. Partridge) นำสาส์นมาทูลเกล้าถวาย ขณะเดียวกัน

¹Vimol Bhongbhibat, et. al. (eds.) The Eagle and the Elephant : 150 Years of Thai- American Relations. Bangkok : United Production, 1982, p. 1.

²Ibid, p. 43.

³Ibid, p. 45.

ไทยก็ได้ส่งพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าปฤษฎางค์ ไปเป็นราชทูตประจำ 12 ประเทศที่มีสนธิสัญญาทางพระราชไมตรีกับไทย ซึ่งมีสหรัฐอเมริกา รวมอยู่ด้วย

ความเป็นมิตรแท้ก็ประการหนึ่งที่สหรัฐฯ มีต่อไทย ซึ่งจะคงกล่าวเสียมิได้ก็คือ การช่วยปลดปล่อยสนธิสัญญาที่พระมหากษัตริย์ไทย จำเป็นต้องทำไว้กับฝรั่งนานาชาติที่เข้ามาติดต่อกับไทย เริ่มแรกในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ไทยไม่รู้ลึกลงว่าสนธิสัญญานี้จะเป็นการบีบคั้นแต่อย่างใด ครั้นต่อมาบ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองขึ้น สนธิสัญญากับต่างประเทศจึงกลายเป็นเครื่องบีบคั้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงพยายามแก้ไข แต่ไม่มีโอกาส จนกระทั่งสงครามโลกครั้งที่ 1 ได้เกิดขึ้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ทรงจัดส่งทหารไทยไปร่วมรบกับฝ่ายสัมพันธมิตร อันมีสหรัฐฯ รวมอยู่ด้วย เมื่อสงครามยุติลงโดยฝ่ายสัมพันธมิตรเป็นฝ่ายมีชัย ในวาระที่เปิดการประชุมทำสนธิสัญญาสงบศึก ณ พระราชวังแวร์ซายส์ ประเทศฝรั่งเศส พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแต่งตั้งพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจรูญศักดิ์ กฤดากร และพระวรวงศ์เธอกรมหมื่นเทววงศ์วโรปการ เป็นผู้แทนไทยไปเจรจาขอแก้ไข สัญญาจากประเทศต่าง ๆ ที่เคยกระทำไว้กับประเทศไทย แต่ไม่ปรากฏว่ามีชาติใดเห็นใจไทย นอกจากชนชาติอเมริกันชาติเดียวเท่านั้น โดยประธานาธิบดีวิลสันกล่าวว่า "สหรัฐฯ จะทำสัญญากับใหม่ให้แก่ประเทศสยามยกเลิกสิทธิพิเศษดังกล่าวไว้แต่เดิมให้โดยสิ้นเชิง และสหรัฐฯ จะไม่หวังผลตอบแทนแต่อย่างใด ในการสร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้น"

มิตรภาพระหว่างไทยกับสหรัฐฯ ในรัชกาลนี้ได้มีวิกฤตการณ์อย่างหนึ่งเกิดขึ้น เป็นการพิสูจน์ความสัตย์ซื่อและความมั่นคงที่สหราชอาณาจักรอเมริกันมีต่อไทย นั่นคือสงครามเอเชียบูรพาใต้ระเบิดขึ้น ญี่ปุ่นส่งกำลังทหารเข้ารุกรานไทยเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ไทยทำการต่อต้านแต่ก็ต้านทานอยู่ไม่ได้นาน ในที่สุดไทยจำต้องยอมเข้าร่วมรบกับฝ่ายญี่ปุ่น และได้ประกาศสงครามกับสัมพันธมิตรอันมีสหรัฐฯ รวมอยู่ด้วย แต่ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตัน ได้แจ้งแก่กระทรวงการต่างประเทศอเมริกันว่าสถานทูตไทยจะไม่ยอมเป็นตัวแทนประกาศสงครามกับสหรัฐฯ เพราะไม่มีเรื่องบาดหมางอะไรพอที่จะถือเป็นเหตุประกาศสงครามได้ ตรงกันข้ามกลับเป็นมิตรที่ดีต่อกันตลอดมา กระทรวงการต่างประเทศอเมริกันจึงไม่ยอมรับรู้การประกาศสงครามของไทย และมีได้ประกาศสงครามกับไทยเป็นทางการ ทั้งยังอนุญาตให้สถานทูตไทยใน

สหรัฐฯ เปิดทำงานได้ตามปกติ ถึงวันเทศกาลนักชดถุภษ์ก็ช้กธง ไทยขึ้นได้ด้วย นับว่าเป็นสิทธิพิเศษ
ที่ไทยได้รับจากสหรัฐฯ เพราะตามธรรมเนียมแล้วคณะทูตของไทยควรจะถูกส่งตัวกลับมาเมืองไทย
สถานทูตต้องปิดและธงชาติไทยก็จะมีได้มีโอกาสดับลิ้วสะบัดอยู่ในสหรัฐฯ

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐฯ ทางด้านการทหาร

ไทยและสหรัฐฯ มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันในหลายด้าน ความสัมพันธ์ที่สำคัญประการหนึ่ง
คือ ความสัมพันธ์ทางด้านการทหาร อาจจะกล่าวได้ว่า ในบรรดาประเทศต่าง ๆ ที่ไทยมีความ
สัมพันธ์ทางการทูตด้วยนั้น ประเทศสหรัฐฯ จัดเป็นประเทศที่มีความผูกพันกับไทยทางด้านการทหาร
มากที่สุด

ในแง่ของสหรัฐฯ ในฐานะที่เป็นประเทศมหาอำนาจ ความสัมพันธ์ทางด้านการทหารจัด
เป็นเครื่องมือสำคัญของการนโยบายในการสนับสนุนการดำเนินงานทางการทูตของสหรัฐฯ ในขณะที่
เดียวกัน ความผูกพันทางด้านการทหารของประเทศไทยกับประเทศมหาอำนาจเยี่ยงสหรัฐฯ มีความ
สำคัญ และจำเป็นต่อความมั่นคงปลอดภัยทั้งภายในและภายนอกประเทศในสายตาของผู้นำ
รัฐบาลไทย เมื่อความต้องการของทั้งสองประเทศสอดคล้องกันดังนี้ ความสัมพันธ์ทางด้าน
ระหว่างสองประเทศจึงดำเนินไปในลักษณะที่แน่นแฟ้นต่อกัน

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐฯ ทางด้านการทหารเริ่มต้นขึ้นอย่างเป็นทางการในปี
พ.ศ. 2493 ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากนโยบายสกัดกั้นคอมมิวนิสต์ (Containment Policy)
ของสหรัฐฯ ที่มุ่งให้ความสำคัญแก่การก่อตั้งระบบความมั่นคงร่วมกันในการต่อต้านการเผยแพร่
ลัทธิคอมมิวนิสต์ และการขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียตและสาธารณรัฐประชาชนจีน และเพื่อให้
การดำเนินนโยบายดังกล่าวนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในตอนต้นปี พ.ศ. 2493 ประธานาธิบดี
ทรูแมน โดยข้อเสนอของสภาความมั่นคงแห่งสหรัฐฯ หมายเลข 68 (National Security
Council, N.S.C. 68) ได้ประกาศให้มีการขยายกำลังทางทหารเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่
สหรัฐฯ และพันธมิตรของสหรัฐฯ ฉะนั้น การสกัดกั้นซึ่งเดิมจำกัดอยู่เฉพาะในเขตยุโรป จึงได้

ขยายเป็นการสกัดกั้นในระดับโลกจากยุโรปถึงตะวันออกกลางจนจรดเอเชีย⁴ รัฐบาลไทยกับ รัฐบาลแห่งสหรัฐฯ ได้ร่วมลงนามในความตกลงทางการทหาร เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2493 สหรัฐฯ ได้จัดตั้งคณะที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางทหารประจำประเทศไทยซึ่งเรียกกันว่า "หน่วย แม็ก"⁵ ทำหน้าที่เป็นผู้รับอาวุธยุทโธปกรณ์ต่าง ๆ ที่รัฐบาลอเมริกันจัดส่งมามอบให้แก่กองทัพไทย และช่วยฝึกอบรบทหารไทยให้รู้จักใช้อาวุธทันสมัย การมอบอาวุธชุดแรกแก่รัฐบาลไทย ได้จัดให้มี ขึ้น ณ ท้องสนามหลวง เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2494 โดยนายเอ็ดวิน เอฟ สแตนตัน⁶ (Edwin F. Stanton) เอกอัครราชทูตอเมริกันประจำประเทศไทยเป็นผู้แทนของรัฐบาลสหรัฐฯ และ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี เป็นผู้แทนรัฐบาลไทย อาวุธที่ไทยได้รับได้แก่ เครื่องบิน ปืน เรือ รถถัง รถบรรทุก กระสุน วิทยุ โทรศัพท และเครื่องสันต่าง ๆ เหล่านี้เป็นอาวุธแบบ มาตรฐานเช่นเดียวกับที่ใช้ในกองทัพอเมริกันเอง การส่งอาวุธให้แก่กองทัพไทยจะดำเนินไปเป็น งวด ๆ จนกว่าประเทศไทยจะสามารถสร้างสรรพกำลังป้องกันอันมีสัดส่วนประสานกันอย่างดี ขณะ ที่กองทัพไทยมีสมรรถภาพเข้มแข็งทั้งมีอาวุธทันสมัยต่าง ๆ ทั้งนี้ด้วยความช่วยเหลือของสหรัฐฯ

ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับประเทศไทยผันผวนจากระดับต่ำมาก จนถึงสูงมาก เป็นทั้งศัตรูและมิตรในระยะเวลาไล่เลี่ยกัน นับจากการที่ไทยประกาศสงครามกับสหรัฐฯ ใน ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง (ซึ่งสหรัฐฯ มิได้ประกาศตอบ) จนถึงการทำไทยยอมสละนโยบาย ความเป็นกลางอันเป็นนโยบายซึ่งเป็นแบบแผนของชาติ ในการดำเนินกิจการระหว่างประเทศ ตลอดจนและหันเข้าร่วมกับสหรัฐฯ อย่างใกล้ชิดและจริงจัง เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองเสร็จสิ้นลง ซึ่งความใกล้ชิดดังกล่าว นอกจากจะมีสาเหตุมาจากการร่วมมืออย่างดีระหว่างขบวนการเสรีไทย

⁴ สุรชาติ บำรุงสุข : สหรัฐฯ กับระบบทหารในประเทศไทย : ศึกษากรณีความช่วยเหลือด้านการทหารยุคหลังสงครามเวียดนาม (ค.ศ. 1975-1980) กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชีย ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2525, หน้า 7

⁵ "หน่วยแม็ก" เป็นภาษาพูดในสมัย พ.ศ. 2493 ปัจจุบันคือหน่วยจัสแม็ก (JUSMAG - Joint United States Military Advisory Group) - ผู้เขียน

⁶ นาย สแตนตัน เป็นอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำประเทศไทยระหว่าง เมษายน 2489 ถึง เมษายน 2490 และได้เลื่อนตำแหน่งเป็นเอกอัครราชทูตระหว่างปี พ.ศ. 2490 - 2496

กับสหรัฐฯ และจากการที่สหรัฐฯ ได้ยื่นมือเข้ามาจัดการปัญหาข้อเรียกร้องของอังกฤษ ให้ดำเนินการไปอย่างเรียบร้อยแล้ว สหรัฐฯ ยังได้ให้ความช่วยเหลือให้ไทยได้เข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติด้วย นอกจากนี้ ความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างประเทศทั้งสอง ยังเป็นผลให้ไทยเข้าร่วมกับฝ่ายโลกเสรี โดยการนำของสหรัฐฯ เองอย่างเต็มที่ในสงครามเย็นที่เกิดขึ้น ตามมาอีกด้วย ในปี 2493 เกิดสงครามเกาหลี ไทยเป็นประเทศหนึ่งในจำนวน 36 ชาติ และเป็นประเทศแรกในเอเชีย ได้ส่งกำลังจำนวน 4,000 คน เข้าร่วมสงครามในนามกองกำลังสหประชาชาติ ภายหลังสงครามสหรัฐฯ ได้ทำสนธิสัญญากับไทย 3 ฉบับ ดังนี้

- ก) ความตกลงทางการศึกษาและวัฒนธรรม
- ข) ความตกลงร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการ
- ค) ความตกลงช่วยเหลือทางทหาร

ในสนธิสัญญาความตกลงช่วยเหลือทางทหาร สหรัฐฯ ได้จัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ให้กับไทย พร้อมด้วยผู้เชี่ยวชาญและช่างเทคนิค เพื่อช่วยฝึกสอนงานในกองทัพไทยระดับความสัมพันธ์ของประเทศทั้งสองเพิ่มขึ้นถึงจุดสูงสุด เมื่อมีการจัดทำสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (สปอ.) หรือ SEATO (South East Asia Treaty Organization) ในปี 2497

สหรัฐฯ ได้ออกแถลงการณ์ร่วม ธนัต-รัสค์ (Thanat-Rusk Joint Communique) เมื่อ 6 มีนาคม 2505 โดยสหรัฐฯ ยืนยันอย่างหนักแน่น และเปิดเผยที่จะถือการรักษาเอกราชและบูรณภาพของราชอาณาจักรไทยเป็นเรื่องสำคัญ พร้อมทั้งแสดงเจตจำนงแน่วแน่ที่จะปฏิบัติตามพันธะกรณี แห่งสนธิสัญญา สปอ. เพื่อช่วยเหลือแก่กุลประเทศไทยทั้ง โดยเปิดเผย และไม่เปิดเผย ในกรณีประเทศไทยถูกรุกรานด้วยกำลังอาวุธอย่างเปิดเผยจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ สหรัฐฯ มีสิทธิที่จะช่วยเหลือไทยตามลำพังได้ โดยไม่จำเป็นต้องขอมติเอกฉันท์จากประเทศภาคีองค์การ สปอ. ส่วนการรุกรานจากภายนอกที่ไม่ใช่เป็นการใช้กำลังทหารอย่างเปิดเผย เช่น การแทรกซึม ก่อกวน หรือ บ่อนทำลายสหรัฐฯ จะช่วยเหลือไทยโดยอาศัยสนธิสัญญา สปอ. และข้อตกลงที่สหรัฐฯ ทำไว้กับไทยรวม 3 ฉบับ นับแต่ปี พ.ศ. 2493 กล่าวคือ สหรัฐฯ สัญญาจะให้ความช่วยเหลือไทยเหมือนดังช่วยเหลือเวียดนามใต้ในขณะนั้น

อาศัยความตามแถลงการณ์ดังกล่าวนี้ สหรัฐฯ ถือว่าการรักษาเอกราชและบูรณภาพของ ไทยเป็นความสำคัญอย่างยิ่งต่อผล ได้ผลเสียของชาติอเมริกันและต่อสันติภาพของโลก⁷ สหรัฐฯ แสดง เจตจำนงอย่างแน่วแน่ที่จะปฏิบัติตามพันธกรณีแห่งสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่ง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อช่วยเหลือก่อกองประเทศไทยในการต่อต้านการรุกรานทั้ง โดยเปิดเผยและไม่เปิดเผย การช่วยเหลือของสหรัฐฯ จะกระทำโดยผ่านกระบวนการตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐฯ แต่ไม่ ต้องได้รับความยินยอมเห็นชอบจากประเทศภาคีสันธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่ง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

จากแถลงการณ์ร่วมถนัด-รัสกันเอง ทำให้ความช่วยเหลือทางทหารของสหรัฐฯ ต่อไทย ได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยหลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2506 ไทยได้รับความช่วยเหลือทาง ทหารเป็นจำนวนถึง 50 ล้านเหรียญสหรัฐฯ และได้มีการเปิดกองบัญชาการถาวรของกองทหาร สหรัฐฯ ในกรุงเทพฯ⁸ และสหรัฐฯ ได้เริ่มส่งทหารมาประจำไทยเป็นจำนวนมากขึ้นถึง 50,000 คน

หลังปี 2508 สถานการณ์ก่อการร้ายในประเทศไทยรุนแรงขึ้น ความต้องการอาวุธ ยุทโธปกรณ์ ก็มีมากขึ้นเป็นเงาตามตัว ทำให้กองทัพไทยต้องหันไปพึ่งพาสหรัฐฯ มากขึ้น ขณะเดียวกันเหตุการณ์ในเวียดนาม ได้เข้าสู่ภาวะสงคราม สหรัฐฯ ทุ่มกำลังมหาศาลเข้าทำการรบและได้ ใช้ประเทศไทยเป็นฐานทัพทางการส่งกำลังบำรุง สหรัฐฯ ได้สร้างฐานทัพพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกมากมาย โดยได้รับการอนุมัติจากรัฐบาลไทย กองทัพไทยได้รับการจัดตั้งและได้รับมอบอาวุธ สมัยใหม่ ซึ่งถือเป็นการพัฒนากองทัพ เพื่อเข้าสู่ความทันสมัย นอกจากนี้กองทัพไทยได้ให้ความ ร่วมมือด้วยการส่งกำลัง เข้าไปร่วมรบกับกำลังสหรัฐฯ ในเวียดนามจำนวนกว่า 11,000 คน

ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2507-2511 เป็นช่วงเวลาที่กองกำลังทหารอเมริกันเข้ามา ประจำอยู่ในเมืองไทยมากที่สุด ไทยและสหรัฐฯ พัฒนาความร่วมมือทางทหารระหว่างกันหลายด้าน เนื่องจาก เป็นช่วงที่สงครามเวียดนามดำเนินไปอย่างรุนแรง เมื่อสหรัฐฯ เพิ่มความพยายามที่จะ รักษาเสถียรภาพของรัฐบาลเวียดนามใต้ รัฐบาลไทยซึ่งในขณะนั้นนำ โดย จอมพล ถนอม กิตติขจร

⁷Vimol Bhongbhibat, et.al.op.cit., p. 159.

⁸สุรชาติ บำรุงสุข, อ้างแล้ว, หน้า 10.

ที่ขึ้นสืบอำนาจต่อจาก จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่ถึงแก่อนิจกรรมในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2506 ได้ตอบสนองคำขอร้องของสหรัฐฯ ด้วยการเปิดสนามบินหลายแห่งให้เครื่องบินและทหารอเมริกัน ใช้ปฏิบัติการในสงครามเวียดนาม ในปี พ.ศ. 2507 เครื่องบินไอพ่นรุ่นแรกของสหรัฐฯ ได้มาถึง เมืองไทยและในปลายปีนั้นเองเครื่องบินของกองทัพอากาศสหรัฐฯ 75 เครื่อง และทหารอเมริกัน 6,300 คน ได้เข้ามาประจำอยู่ในประเทศไทย ต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2508 เมื่อคอมมิวนิสต์โจมตีค่ายทหารอเมริกัน กำลังทหารอเมริกันในประเทศไทยก็เพิ่มขึ้น โดยมีเครื่องบินถึง 600 เครื่องและทหาร 45,000 คนในปี พ.ศ. 2511⁹ สหรัฐฯ ได้จัดสรรงบประมาณถึง 200 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ให้แก่ไทยในการส่งทหารจำนวน 12,000 คน ไปร่วมรบในสงครามเวียดนามและลงทุนเป็นจำนวน 370 ล้านเหรียญสหรัฐฯ เพื่อปรับปรุงฐานทัพไทยเพื่อให้กองทัพอเมริกัน ใช้เป็นการชั่วคราว

การเจรจาติสัญญสงครามเวียดนามเมื่อปี 2518 โดยสหรัฐฯ ได้ถอนกำลังออกจากเวียดนามต่อมาในปี 2518 เกิดการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองในกลุ่มประเทศอินโดจีน และสหรัฐฯ ได้ปิดฐานทัพในประเทศไทย ในปี 2519 ประกอบกับในห้วงเวลาดังกล่าวเกิดกระแสต่อต้านและกดดันจากบรรดานักศึกษา นักศึกษา ในขณะที่เดียวกันเกิดการรัฐประหารในประเทศไทย และผลจากการยึดอำนาจดังกล่าว ได้ขยายความขัดแย้งที่มีอยู่ในสังคมไทยให้รุนแรงยิ่งขึ้น ในปีเดียวกันนี้สหรัฐฯ ก็เปลี่ยนแปลงประธานาธิบดีใหม่¹⁰ ความช่วยเหลือที่เคยให้ประเทศไทยได้ลดต่ำลงมาเรื่อย ๆ เงินที่เคยช่วยเหลือทางทหารแบบให้เปล่าตามโครงการช่วยเหลือทางทหาร ได้เปลี่ยนเป็นเงินกู้

นอกเหนือจากความช่วยเหลือทางทหารต่าง ๆ ซึ่งเป็นลักษณะของความช่วยเหลือเพื่อเสริมสร้างให้ไทยสามารถรักษาความมั่นคงปลอดภัยจากการคุกคามจากภายนอก ดังที่กล่าวมาแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ และไทยทางด้านทหาร ในอีกแง่หนึ่ง ยังมีลักษณะของความช่วยเหลือเพื่อเสริมสร้างเสถียรภาพภายในประเทศของรัฐบาลไทย โดยการต่อต้านพลังคุกคามที่ต่อต้าน

⁹ Vimol Bhongbhibat, et.al., op.cit., p. 160.

¹⁰ ประธานาธิบดีจิมมี คาร์เตอร์ (2519-2523)

รัฐบาลไทย โดยเฉพาะการปฏิบัติการของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ใน พ.ศ. 2507 สหรัฐฯ ได้ประกาศสนับสนุนการต่อต้านการก่อการร้ายในประเทศไทย ปีต่อมาได้มีการปฏิบัติการสงครามจิตวิทยาเพื่อปิดล้อมการแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ และการเอาชนะใจชาวเขาในแถบชายแดนไทย-พม่า-ลาว มีการจัดตั้งกองบัญชาการปราบปรามคอมมิวนิสต์เพื่อประสานงานระหว่างทหาร-ตำรวจ-พลเรือน ในการต่อต้านการก่อการร้าย มีการแต่งตั้งทูตพิเศษของสหรัฐอเมริกาเพื่อต่อต้านการก่อการร้าย (U.S Ambassador's Special Assistant for Counter-Insurgency) และมีการส่งทหารจากหน่วยรบพิเศษเดินทางมาฝึกสอนการรบกองโจรให้แก่กองทัพไทย¹¹

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐฯ ทางด้านทหารเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่เมื่อสหรัฐฯ ประกาศหลักการนิกสัน (Nixon Doctrine) ตามมาด้วยการถอนความตึงเครียดกับสาธารณรัฐประชาชนจีนในปี พ.ศ.2515 และการถอนทหารสหรัฐฯออกไปจากอินโดจีน การยุติสงครามในเวียดนามอย่างเป็นทางการ อันเป็นผลมาจากการทำข้อตกลงสันติภาพที่กรุงปารีสเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ.2516 ประกอบกับกรณีเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ที่เกิดขึ้นในไทยได้ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในนโยบายต่างประเทศของไทยตั้งได้กล่าวรายละเอียดแล้ว จุดเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของนโยบายต่างประเทศของไทยอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่าง ไทยกับสหรัฐฯ ทางด้านทหาร โดยเฉพาะการไม่เห็นความจำเป็นของการมีกองทัพสหรัฐฯ ในประเทศไทยอีกต่อไปผนวกกับความรู้สึกชาตินิยมที่เกิดขึ้นว่าการที่ไทยยินยอมให้มีกองทัพต่างชาติอยู่ในดินแดนของตน จัดเป็นการสูญเสียอำนาจอธิปไตยของประเทศ

หลังการเปลี่ยนแปลงในกัมพูชา ในปี 2522 รัฐบาลกัมพูชาของนายเฮง สัมริน ภายใต้การหนุนหลังของรัฐบาลเวียดนาม ได้ทำการขับไล่รัฐบาลเขมรแดงของนายพอลพต ออกจากกัมพูชา ทำให้การประจัญหน้าที่เกิดขึ้นกลายเป็นเรื่องระหว่างไทยกับเวียดนามโดยตรง สิ่งที่ไทยต้องการมากที่สุด ณ สถานการณ์เช่นนี้ ได้แก่ การสนับสนุนทางด้านอาวุธจากสหรัฐฯ ไม่ว่าจะเป็นการเปิดลีนเชื่อในการซื้ออาวุธ หรือขอให้ส่งอาวุธที่สั่งซื้อให้กับกองทัพไทย โดยเร็ว ซึ่งไม่ขัดต่อนโยบาย

¹¹ สุรชาติ บำรุงสุข, อ้างแล้ว หน้า 11.

ต่างประเทศของสหรัฐฯ ผู้บริหารชุดของประธานาธิบดีเรแกน¹² ได้เน้นในเรื่องของการต่อต้านคอมมิวนิสต์โซเวียต สหรัฐฯยังคงมองเห็นความสำคัญของภูมิภาคแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยการเพิ่มเงินช่วยเหลือทางการทหารมากขึ้น มีการปฏิบัติการทางการทหารร่วมกัน โดยเฉพาะกับประเทศไทยได้กำหนดการฝึกร่วมขนาดใหญ่ใช้ชื่อว่า คอบร้าโกลด์ (COBRA GOLD)¹³ เริ่มครั้งแรกในปี 2525 มีการฝึกติดต่อกันทุกปี และเพิ่มขนาดการฝึกยิ่งใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ ในปีนี้ (2536) นับเป็นการฝึกครั้งที่ 12 ผลประโยชน์ที่ได้จากการฝึก น่าจะได้ประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความร่วมมือในหน่วยขนาดเล็ก จนถึงระดับกองบัญชาการ กำลังพลได้เรียนรู้เทคนิคการปฏิบัติ เทคโนโลยีของระบบอาวุธสมัยใหม่ ตลอดจนหลักนิยมที่จะนำมาพัฒนากองทัพไทยในการก้าวเข้าสู่ความทันสมัยยิ่งขึ้น

ข. วัตถุประสงค์ของการศึกษา (Objective of the study)

เกี่ยวกับประโยชน์ของการฝึกคอบร้าโกลด์ ซึ่งดำเนินมาถึง 12 ครั้งนี้ ยังมีได้มีการศึกษาอย่างจริงจัง เพื่อให้ทราบว่าการฝึกให้ประโยชน์กันทั้งสองฝ่ายจริงหรือไม่ หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ประโยชน์มากกว่า จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาไว้ดังนี้

4.1 ต้องการเรียนรู้ถึงความร่วมมือระหว่างกองทัพทั้งสองฝ่าย ตามพันธกรณีบนพื้นฐานผลประโยชน์ของชาติ

4.2 การกำหนดภัยคุกคาม (Threat Perception) ทั้งสองชาติมองเหมือนกันหรือไม่ ความร่วมมือทางทหารจะเริ่มต้น ณ จุดใด

¹² ประธานาธิบดี โรนัลด์ เรแกน (2524-2532)

¹³ Cobra Gold เป็นการฝึกร่วมระหว่างกองกำลังทางบก ทางเรือ ทางอากาศ และหน่วยรบพิเศษ โดยกองทัพไทยและสหรัฐฯ จัดกำลังเข้ารับการฝึก กองบัญชาการทหารสูงสุดรับผิดชอบและอำนวยความสะดวกของฝ่ายไทย USCINCPAC รับผิดชอบการจัดกำลังฝ่ายสหรัฐฯ สำหรับการฝึกครั้งที่ 12 จัดให้มีขึ้นที่จังหวัดพิษณุโลก ระหว่างวันที่ 25 เม.ย.-25 พ.ค. 36

4.3 ผลที่ได้รับจากการฝึกพร้อมใคร่ได้รับประโยชน์มากที่สุด

4.4 โอกาสที่จะเกิดความร่วมมือทางทหารจนถึงขั้นที่สหรัฐฯ ยกกำลังเข้ามาช่วยเหลือประเทศไทย ในสถานการณ์ปัจจุบันมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด

ค. สมมุติฐาน (Hypothesis)

1. ความร่วมมือทางการทหาร ระหว่างไทยกับสหรัฐฯ มีความแน่นแฟ้นสม่ำเสมอแม้ว่าแนวโน้มของสถานการณ์โลกได้เปลี่ยนไป สหรัฐฯยังคงยึดถือและปฏิบัติตามพันธกรณี การช่วยเหลือทางทหารแก่ประเทศไทยไม่เปลี่ยนแปลง

2. การฝึกคอบร้าโกลด์ ทั้งฝ่ายไทยและสหรัฐฯ ได้รับประโยชน์จากการฝึกเท่าเทียมกัน บนพื้นฐานการพึ่งพาทั้งสองฝ่าย

ง. ขอบเขตในการศึกษา (Scope of the study)

การศึกษาจะเน้นเฉพาะในกรณีการฝึกคอบร้าโกลด์ 93 ซึ่งจะทำการฝึกระหว่าง 25 เม.ย. - 25 พ.ค. 2536 ส่วนหนึ่งจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ ผู้เข้าร่วมการฝึกทั้งฝ่ายไทยและสหรัฐฯ โดยมุ่งเน้นถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการร่วมมือหรือจากการฝึก

จ. วิธีการศึกษาวิจัย (Research Methodology)

1. เชิงเอกสาร โดยการค้นคว้าจากหนังสืออ้างอิง ในสาระสำคัญของการร่วมมือทางทหารของทั้ง 2 ฝ่าย ตามพันธกรณี

2. ออกแบบสอบถามเพื่อขอทราบทัศนคติจากนายทหารเฉพาะฝ่ายไทยขนาดของตัวอย่าง ใช้แบบสอบถาม ประมาณ 200 ราย

3. สัมภาษณ์นายทหารทั้งฝ่ายไทยและสหรัฐฯ ที่รับผิดชอบการฝึกคอบร้าโกลด์มุ่งประเด็น การคงระดับการฝึกและการพัฒนาการฝึก

จ. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

ข้อมูลที่ได้จะนำมาวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ และนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการ วิเคราะห์ ในรูปแบบของการพรรณนา โดยมีแผนภูมิ ตาราง แผนที่ประกอบ โดยแยกประเด็นดังนี้

1. การวิเคราะห์องค์การ รูปแบบและการจัดองค์กร โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่าง หน่วยที่เข้ารับการฝึกคอบร้าโกลด์
2. การวิเคราะห์องค์ความรู้ มุ่งเน้นในเรื่องเทคโนโลยีของอาวุธสมัยใหม่รวมทั้งขีด ความสามารถของกองทัพไทยกับอาวุธดังกล่าว ความเป็นไปได้ที่ประเทศไทยจำเป็นต้องจัดหาและ มีไว้
3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มุ่งเน้นในเรื่องการร่วมมือทางการ ทหาร และการถ่ายทอดวิชาความรู้ รวมทั้งการเรียนรู้ขีดความสามารถและหลักนิยมในการรบของ กองทัพอเมริกัน
4. การวิเคราะห์อิทธิพลจากภายนอก ในเรื่องของสภาพแวดล้อมของสถานการณ์โลกที่ เปลี่ยนแปลงไป และผลกระทบต่อภูมิภาคในอนาคต

ช. ทฤษฎีและแนวคิด (Theory and Conceptual Framework)

1. เดิมประเทศไทยจำเป็นต้องพึ่งพาด้านอาวุธยุทโธปกรณ์จากสหรัฐฯ ปัจจุบันสหรัฐฯ ได้ลดความช่วยเหลือทางทหารลง และเปลี่ยนเป็นการให้กู้และซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์จากสหรัฐฯ ซึ่งต้องใช้งบประมาณมหาศาลเพื่อเป็นการลดงบประมาณ จำเป็นที่ประเทศไทยต้องขึ้นอยู่กับตนเอง นั่นคือการผลิตอาวุธได้ด้วยตนเอง จึงจำเป็นต้องพึ่งพาทางด้านเทคโนโลยีและวิธีการผลิตหรือซื้อลิขสิทธิ์จากสหรัฐฯ สอดคล้องกับทฤษฎีพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Interdependence)¹⁴ สหรัฐฯ ได้ประโยชน์จากการขายเทคโนโลยี ไทยได้ประโยชน์จากการลดงบประมาณในการสั่งซื้อและได้รับรู้วิธีการผลิต (Know How) ซึ่งแตกต่างจากการพึ่งพาฝ่ายเดียว (Dependency Theory)¹⁵ ลักษณะเช่นนี้ ไทยต้องพึ่งทุกอย่างจากสหรัฐฯ และสหรัฐฯสามารถแสวงประโยชน์จากไทยได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย นอกจากนั้นการที่สหรัฐฯ ส่งกำลังเข้ารับการฝึกถือเป็นการทดสอบแผนการ

---

¹⁴ ทฤษฎีพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Interdependence Theory) Joseph Nye และ Robert Cohen ได้ให้ความหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศบนพื้นฐานของความเสมอภาคกัน ไม่มีประเทศศูนย์กลาง (Core) และประเทศบริวาร (Periphery) ประเทศใหญ่ขายเทคโนโลยีส่วนประเทศเล็กขายวัตถุดิบจำพวกทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการแลกเปลี่ยนกัน ไม่เอาเปรียบกัน

¹⁵ Joseph Nye และ Robert Cohen ได้พูดถึงแนวทางทฤษฎีพึ่งพา (Dependency Theory) คือสถานการณ์ซึ่งเศรษฐกิจของประเทศกลุ่มหนึ่งถูกกำหนดเงื่อนไข โดยการพัฒนาและการขยายตัวของอีกประเทศหนึ่ง ทำให้ประเทศที่พึ่งพาอยู่ในฐานะล้าหลัง เพราะถูกกอบโกยและผูกขาดการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยประเทศครอบงำ หรือประเทศศูนย์กลาง เน้นให้เห็นว่า ทำไมประเทศในโลกที่สามจึงไม่พัฒนาทางด้านการเมืองด้วยตัวของมันเอง ทั้งนี้เพราะมีการแทรกแซงจากภายนอกประเทศในลักษณะของนายทุนที่ไม่ยอมปล่อยเงินทุนและเทคโนโลยีให้ประเทศบริวาร หรือเข้าควบคุมเช่นบริษัทข้ามชาติ

เคลื่อนย้ายกำลังขนาดใหญ่ รวมทั้งเป็นการทดสอบกำลังเตรียมพร้อมเคลื่อนที่เร็ว (RDF-Rapid Deployment Forces) เข้าสู่ทวิภพ สหรัรัฐไม่จำเป็นต้องส่งกำลังทหารมาประจำเป็นการถาวรในภูมิภาคส่วนนี้ อันช่วยลดค่าใช้จ่ายทางทหารของสหรัรัฐได้มาก โดยอาศัยการฝึกร่วมกันทางทหารเป็นการพึ่งพาซึ่งกันและกัน

2. หลังสงครามเกาหลีจนถึงยุคก่อนเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 สหรัรัฐได้ให้ความช่วยเหลือทางทหารแก่กองทัพไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัย จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ถึง จอมพล ถนอม กิตติขจร กองทัพไทยพึ่งพาทหารของสหรัรัฐ ในลักษณะพึ่งพาฝ่ายเดียว (Dependency theory) กองทัพสหรัรัฐ สามารถกำหนดทิศทางกองทัพไทยได้

3. จากแนวความคิดของ Dean Pruitt ได้ให้แนวทางในการมองนโยบายต่างประเทศไว้ดังนี้

3.1 การกำหนดภัยคุกคาม (Threat Perception) แต่ละประเทศจะมองภัยคุกคามไม่เหมือนกันเหมือนไฟกำลัง ไหม้บ้าน บ้านที่อยู่ใกล้ไฟย่อมมองเห็นอันตรายจากไฟมากกว่าบ้านที่อยู่ห่างจากไฟไหม้ เป็นต้น

3.2 ความไว้วางใจและไม่ไว้วางใจ (Trust and Distrust) ความไว้วางใจเป็นเรื่องทางประวัติศาสตร์จะส่งผลในเรื่องของ Threat Perception ประวัติศาสตร์ทำให้เกิดความสามัคคีกันมากที่สุด การสงครามไม่ว่าจะแพ้หรือชนะ มีผลทำให้เกิดความผูกพันระหว่างคนในชาติเหมือนกันเช่น คนเยอรมันแพ้สงครามมา 2 ครั้งก็ไม่ทำให้พวกเขาแตกความสามัคคีกันแต่อย่างไร ยิวซึ่งแพ้มาเรื่อยในสมัยโบราณ กลับยังมีความผูกพันโดยอิทธิพลของความพ่ายแพ้ร่วมกันในอดีต

3.3 การตอบสนอง (Responsiveness) ความรับผิดชอบในการตอบสนองและให้ความช่วยเหลือตามพันธกรณี กองทัพสหรัรัฐมองว่า ประเทศไทยผูกพันอยู่กับพันธกรณีตามข้อตกลงมะนิลาปี 2497 สหรัรัฐ ได้ยึดถือในเรื่องของ Responsiveness ค่อนข้างมั่นคง

4. เจมส์ เอ. รอสเนา (James N. Rosenau) นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่สำคัญท่านหนึ่ง ได้เสนอทฤษฎีสำคัญในการศึกษาปัจจัยที่เข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศไว้คือ ทฤษฎีความเกี่ยวพันหรือการเมืองเกี่ยวพัน (linkage

theory or linkage politics)¹⁶ มีสาระสำคัญว่า ปัจจัยต่าง ๆ ล้วนมีอิทธิพลผลักดันให้รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ กระทำการ หรือใช้นโยบายอย่างใดอย่างหนึ่งในการดำเนินความสัมพันธ์กับต่างประเทศทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยภายในหรือปัจจัยภายนอก การที่รัฐกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดหรือมีปฏิริยาต่อกัน ส่วนใหญ่เกิดจากความต้องการ หรือความจำเป็นทางการเมืองภายในของประเทศนั้น ๆ เป็นสำคัญ กล่าวอีกนัยหนึ่งความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองระหว่างประเทศกับการเมืองภายในประเทศนั้นเป็นความสัมพันธ์ระหว่างชาติหรือประเทศซึ่งเป็นระบบย่อย (Sub-System) กับระบบใหญ่คือ ระบบระหว่างประเทศ (International System) อันเป็นระบบที่เกิดขึ้นจากการรวมกันของชาติต่าง ๆ จึงได้มีความพยายามที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระบบทั้งสองนี้

ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งที่เป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของรัฐต่าง ๆ ก็มีผลผลักดันให้รัฐกระทำการหรือนำนโยบายอย่างใดอย่างหนึ่งมาใช้ในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพราะการเมืองภายในและการเมืองระหว่างประเทศมีส่วนเกี่ยวพันกัน ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของรัฐจึงเป็นข้อมูลที่ใส่เข้าไป (Inputs) อันมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้นำของรัฐ เมื่อผ่านกระบวนการกลั่นกรองของรัฐแล้ว (โดยผู้นำของรัฐจะต้องคำนึงถึงขีดความสามารถและค่านิยมของรัฐรวมทั้งมโนคติ (Perception) ของรัฐก่อนที่จะกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด) และเมื่อตัดสินใจปฏิบัติคือ นโยบายต่างประเทศนั้นเอง ซึ่งย่อมจะมีผลสะท้อนกลับ (Feedback) เป็นส่วนที่ใส่เข้าไปใหม่ในฐานะเป็นความสัมพันธ์ต่อกันกับส่วนที่ออกมาอย่างเกี่ยวเนื่องกัน¹⁷

¹⁶James N. Rosenau, ed., "Political Science in a Shrinking World," in Linkage Politics. New York : The Free Press, 1969 , pp. 1-20.

¹⁷อย่างไรก็ดี เจมส์ เอ. รอสเนา ได้กล่าวถึงทฤษฎีความเกี่ยวพันว่า นักวิจัยที่ได้นำเอาทฤษฎีไปใช้ต่างวิจารณ์กันว่า ความเกี่ยวเนื่องกันระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ยังไม่สามารถชี้ให้เห็นลักษณะความสัมพันธ์กันของข้อมูลอย่างเป็นระบบนักนั่นคือความเกี่ยวพันระหว่างปัจจัยภายในกับปัจจัยภายนอกถูกมองว่าเป็นตัวแปรที่ค่อนข้างจะเป็นอิสระจากกัน

โปรดดู James N. Rosenau, The Scientific Study of Foreign Policy. New York : The Free Press, 1971 , p. 313.

เจมส์ เอน. รอสเนา ได้แบ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของประเทศต่าง ๆ ไว้มากมายทั้งในฐานะที่เป็นปัจจัยภายในและที่เป็นปัจจัยภายนอก อาจแยกพิจารณาปัจจัยที่สำคัญได้ ดังนี้¹⁸

ก) ปัจจัยภายใน (Internal Factors) หรือสภาพแวดล้อมภายในประเทศ (Internal Environment) ได้แก่ปัจจัยหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในประเทศและมีผลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของประเทศนั้น ซึ่งมีปัจจัยต่าง ๆ มากมาย แต่ที่สำคัญ ๆ ได้แก่ สภาวะผู้นำ กลุ่มอิทธิพลหรือกลุ่มผลประโยชน์และพรรคการเมือง มติมหาชนและสื่อมวลชน อุดมการณ์และสภาวะทางเศรษฐกิจภายในประเทศ เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ว่ามีส่วนผลักดันหรือมีอิทธิพลต่อการกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศมากน้อยเพียงใด

ข) ปัจจัยภายนอก (External Factors) หรือสภาพแวดล้อมนอกประเทศ (External Environment) ได้แก่ ปัจจัยหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายนอกประเทศ แต่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในนโยบายต่างประเทศของประเทศนั้น คือ การเมืองภายในของประเทศอื่น แต่ละประเทศในฐานะที่เป็นอิทธิพลภายนอกในสายตาของอีกประเทศหนึ่ง และอิทธิพลจากสภาพ

---

¹⁸ เจมส์ เอน. รอสเนา กำหนดปัจจัยภายในว่าประกอบด้วย เจ้าหน้าที่และสถาบันฝ่ายบริหาร เจ้าหน้าที่และสถาบันฝ่ายนิติบัญญัติ ข้าราชการพลเรือนและสถาบันข้าราชการ ข้าราชการทหารและสถาบันทหาร พรรคการเมืองและระบบพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์และกระบวนการในการรักษาผลประโยชน์ กลุ่มชนชั้นนำและการกำหนดนโยบายกับการบริหารงานภายใน อุดมการณ์และกระบวนการให้การศึกษากับการจูงใจคนให้เข้ามาร่วมงาน ประชาสัมพันธ์และการเลือกตั้ง วัฒนธรรมและสถาบันทางสังคม เป็นต้น และปัจจัยภายนอก ได้แก่สภาพแวดล้อมด้านเพื่อนบ้าน ด้านภูมิภาค ด้านสงครามเย็น ด้านเชื้อชาติ ด้านทรัพยากรและองค์การระหว่างประเทศ เป็นต้น

โปรดดู James N. Rosenau, ed., "Toward the Study of National International Linkages," in Linkage Politics. New York : The Free Press, 1969 , pp. 52-56.

การเมืองระหว่างประเทศที่เกิดจากสภาพการเมืองภายในของหลายประเทศรวมกัน โดยวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอกดังกล่าว มีผลกระทบกระเทือนหรืออิทธิพลต่อการกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศของประเทศนั้นมากน้อยเพียงใด

นอกจากนั้น มอร์ตัน เอ. แคนแลน (Morton A. Kaplan) นักวิชาการสำคัญด้านนี้ อีกท่านหนึ่ง ได้เสนอทฤษฎีระบบ (Systems Theory)¹⁹ ขึ้นใหม่ในการอธิบายสภาพความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่สลับซับซ้อนมากขึ้น โดยคำนึงถึงระบบทั้งหมดว่าระบบระหว่างประเทศที่ประเทศต่าง ๆ เป็นส่วนประกอบอยู่นั้น เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อนโยบายหรือการกระทำของประเทศต่าง ๆ นั่นคือ ระบบใหญ่หรือระบบโลก (Dominant or Global system) ซึ่งประกอบด้วยประเทศมหาอำนาจและองค์การระหว่างประเทศ จะมีอิทธิพลต่อระบบรองหรือระบบภูมิภาค (Sub-system or Regional system) ซึ่งประกอบด้วยประเทศอื่น ๆ ทั้งหมดที่อยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก และถ้าประเทศหนึ่งประเทศใดเกิดไปกระทำการใด ๆ ที่มีผลกระทบกระเทือนต่อระบบระหว่างประเทศที่เป็นอยู่ในขณะนั้นเข้า ประเทศอื่น ๆ ซึ่งเป็นส่วนประกอบของระบบที่ถูกกระทบกระเทือนย่อมต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย มิฉะนั้นความสัมพันธ์ของระบบทั้งสองจะเกิดความยุ่งยากขึ้นทันที

ทั้งระบบใหญ่หรือระบบโลกและระบบรองหรือระบบภูมิภาคนี้ มีส่วนเข้าไปมีอิทธิพลเหนือระบบภายใน (Internal system) ของแต่ละประเทศ เช่น ทั้งสหประชาชาติ มหาอำนาจ และองค์การส่วนภูมิภาคต่าง ๆ ได้เข้าไปมีส่วนเปลี่ยนแปลงลักษณะต่าง ๆ ของระบบภายในของประเทศต่าง ๆ อยู่มาก จนทำให้ประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศเล็ก ๆ ไม่มีอำนาจ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

¹⁹โปรดดู Morton A. Kaplan, System and Process in International Politics . London : McMillan, 1968 และ Charles A. McClelland, Theory and International System. London : McMillan, 1968.

เด็ดขาดเห็นว่าการกระทำของตนไม่ว่าจะเป็นเรื่องภายในหรือภายนอกประเทศต่อไป การช่วยเหลือที่ประเทศหนึ่งให้แก่รัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือขบวนการปฏิวัติภายในประเทศ เป็นตัวอย่างที่ดีให้เห็นอิทธิพลจากภายนอกที่มีต่อการเมืองภายในของอีกประเทศหนึ่งได้เป็นอย่างดี²⁰

ซ. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา (Expected Result of the study) การศึกษาในเรื่องนี้คาดว่าจะได้ประโยชน์ คือ

1. เกิดความรู้ความเข้าใจถึงความแตกต่างและคล้ายคลึงของหลักนิยม (Doctrine) ทางทหารสมัยใหม่

2. สหรัฐฯ คงต้องปรับบทบาทให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง ในเอเชียอาคเนย์ และในการเมืองโลกที่กำลังเข้าสู่ "ยุคหลังสงครามเย็น" อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงในยุโรปตะวันออก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการล่มสลายของสหภาพโซเวียต การศึกษาครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงทัศนคติ เจตนา และทิศทางในการให้ความร่วมมือทางทหารต่อไปหรือไม่ อย่างไร

3. แนวโน้มในการให้ความร่วมมือทางทหารของสหรัฐฯ ในอนาคตเมื่อสถานการณ์ของโลกได้เปลี่ยนไป

4. แนวทางในการปรับปรุงกองทัพไทยให้เข้ากับยุคสมัย

5. การกำหนดภัยคุกคาม ประเทศไทยจะต้องเป็นผู้กำหนดระดับของภัยคุกคาม และกำหนดมาตรการป้องกันให้สอดคล้อง ทั้งนี้อาจจำเป็นต้องขอรับความร่วมมือจากกองทัพสหรัฐฯ ในบางกรณี

6. กองทัพไทยจะได้รับประโยชน์จากการฝึก คุ่มค่ากับงบประมาณที่เสียไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

²⁰ กระทบ ทงธรรมชาติ, "ทฤษฎีในวิชาการเมืองระหว่างประเทศ, "ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สมาคมนักคิดศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2515, หน้า 19.

ณ. นิยามศัพท์

1.ทัศนคติ (Attitude) หมายถึง แนวโน้มที่บุคคลได้รับหรือเรียนรู้มาและกลายเป็นแบบอย่างในการแสดงปฏิกิริยาสับสนหรือปฏิเสธต่อบางสิ่งบางอย่างหรือต่อบุคคลบางคน ทำที่หรือทัศนคตินี้เห็นได้จากพฤติกรรม (Behavior) ซึ่งอาจเป็นแบบการเข้าใกล้ (Approach) หรือการถอนตัวออก (Withdrawal) ก็ได้ และด้วยเหตุนี้วัตถุที่เป็นเป้าหมายของปฏิกิริยาจึงอาจจะมีคุณค่าในทางบวกหรือลบก็ได้ในแง่ของแต่ละบุคคล

2.บทบาท (Role) หมายถึง การหน้าที่หรือพฤติกรรมที่สังคมกำหนด และคาดหวังให้บุคคลกระทำโดยบทบาทของบุคคลดังกล่าวขึ้นอยู่กับสถานภาพ (Status) ของบุคคลนั้นๆ กล่าวคือ บางสถานภาพเป็นนักเรียน บทบาทก็คือเรียนหนังสือ หรือทหารตามรัฐธรรมนูญกำหนดหน้าที่ในการป้องกันและพัฒนาประเทศก็ต้องปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไม่ควรไปยุ่งเกี่ยวในเรื่องนอกอำนาจหน้าที่

3.ระเบียบปฏิบัติประจำ(รพจ.) (SOP-Standard Operating Procedure) หมายถึง ระเบียบหรือวิธีปฏิบัติที่กำหนดเป็นแนวทางเพื่อให้หน่วยหรือบุคคลยึดถือเป็นหลักหรือเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติกรรบนันเป็นการง่าย สะดวก และประหยัดเวลาในการดำเนินการ ผู้บังคับบัญชาสามารถตรวจสอบและกำกับดูแลได้อย่างทั่วถึง

4.หลักนิยม(Doctrine) หมายถึง หลักการปฏิบัติที่ได้รวบรวม ข้อดี ข้อเสีย และบทเรียนจากการรบที่ผ่านมา นำมากำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติและได้ทำการพิสูจน์แล้วว่าสามารถปฏิบัติตามได้จริง หลักนิยมอาจเปลี่ยนแปลงไปได้ตามยุคสมัย และความเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ หลักนิยมของแต่ละประเทศย่อมแตกต่างกัน หลักนิยมเหมือนกันหากนำมาใช้ในภูมิประเทศที่ต่างกัน อาจไม่ประสบความสำเร็จได้ ดังวลีที่ว่า ต่างภูมิประเทศก็ต่างวิธีการรบ ดังนั้นหลักนิยมจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนา ให้เหมาะสมกับสถานการณ์แต่ละสถานการณ์

5.ระเบียบการนำหน่วย(Troop Leading Procedure) หมายถึง ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจะบังคับบัญชาหน่วยตามสายงานบังคับบัญชาที่ลดหลั่นลงไป จากหน่วยเหนือจนถึงหน่วยรอง การปฏิบัติการทางทหารที่มีประสิทธิภาพนั้น ต้องยึดมั่นตามสายการบังคับบัญชาอย่างเข้มงวด การละเมิดสายการบังคับบัญชาเป็นการแย่งอภิสิทธิ์ของผู้บังคับบัญชาที่อยู่ระหว่างกลาง ในสถานการณ์ที่ไม่ปกติหรือในสถานการณ์ที่รุนแรงมากซึ่งมีความจำเป็นและหลีกเลี่ยง ไม่ได้ที่ผู้บังคับบัญชาอาจข้ามชั้น

สายการบังคับบัญชาได้ ผู้บังคับหน่วยเหนือที่ข้ามขึ้นสายการบังคับบัญชาจะต้องรับผิดชอบในคำสั่งที่ตนได้สั่ง ไปยังผู้บังคับหน่วยรอง ผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้น ต้องกำหนดระเบียบปฏิบัติอย่างเพียงพอเกี่ยวกับสายการบังคับบัญชา ซึ่งจะต้องมีอยู่อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา โดยไม่มีการขัดขวางใด ๆ การสืบต่อการบังคับบัญชาต้องกำหนดระเบียบปฏิบัติไว้ทุก ๆ เหตุการณ์นับตั้งแต่ผู้บังคับบัญชาไม่อยู่เป็นการชั่วคราวจนถึง ไม่มีผู้บังคับบัญชาและฝ่ายอำนาจการ

6.ผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest) หมายถึง องค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญของการเป็นรัฐชาติ คือการมีประชากร มีดินแดนและมีอำนาจอธิปไตยของตนเอง ทุกรัฐชาติต่างก็มีพฤติกรรมทำนองเดียวกัน คือมีความต้องการเป็นที่ตั้งอันถือเป็นผลประโยชน์ของชาติ ชาติใหญ่ที่มีพลังอำนาจที่เข้มแข็ง ก็ย่อมต้องการผลประโยชน์ที่กว้างขวางออกไป นอกเหนือจากภายในประเทศของตนเอง เช่น การมีอิทธิพลในภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่ง สำหรับประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศเล็กมีความเข้มแข็งของพลังอำนาจด้านต่าง ๆ อยู่ในขอบเขตจำกัด ผลประโยชน์ของชาติจึงมุ่งไปในเรื่องการดำรงความอยู่รอดของประเทศชาติจากภัยคุกคามด้านต่าง ๆ ความมั่นคง ปลอดภัยผาสุกของประชาชน และการมีพลังอำนาจแห่งชาติที่เข้มแข็ง

7.สุญญากาศทางอำนาจ (Power Vacuum) หมายถึง การถอนตัวของประเทศมหาอำนาจออกจากยุทธบริเวณหรือเขตอิทธิพลทำให้เกิดช่องว่าง ง่ายต่อการแทรกแซงหรือเข้ามาแทนที่ของประเทศมหาอำนาจอีกประเทศหนึ่ง

8.แสนยานุภาพ (Military Might) หมายถึง ชีตความสามารถทางทหาร หรือพลังอำนาจทางทหารของประเทศใดประเทศหนึ่ง ประกอบด้วยกำลังพลและอาวุธยุทธโปกรณ์ทั้งทางบก เรือ อากาศ สามารถใช้เป็นเครื่องต่อรองทางการเมืองระหว่างประเทศได้

9. ศักยภาพสงคราม (War Potential) หมายถึง ความสามารถในการทำสงครามประกอบด้วยกำลังพล อาวุธยุทธโปกรณ์ ระบบการส่งกำลังบำรุงที่สอดคล้องและต่อเนื่องสัมพันธ์กับห้วงเวลาปฏิบัติการ ความพร้อมรบและความสามารถในการสนับสนุนทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมจิตวิทยาของประเทศนั้น ๆ

10. ภัยคุกคาม (Threat) หมายถึง ภัยที่กำลังเกิดหรือคาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตจากการกระทำของกลุ่มก่อการร้าย หรือจากประเทศที่เป็นศัตรูหรือคาดว่าจะเป็ศัตรู โดยกำหนดเป็นระยะใกล้ ระยะปานกลาง และระยะยาว การกำหนดมาตรการป้องกันจะต้องกระทำให้สอดคล้อง

กับการกำหนดทั้งระยะเวลาและขนาดของศัตรู

11. ยุทโธปกรณ์ (Equipment) หมายถึง สิ่งอุปกรณ์ที่จัดประจำบุคคลหรือประจำหน่วย ตามที่กำหนดไว้ในอัตรากาการจัดและยุทโธปกรณ์ (อจย.) และตามอัตราส่งอุปกรณ์ (อสอ.) หรือตามอัตรารุ่นใด และหมายถึงสิ่งอุปกรณ์ในอัตราทุกษนิต

12. ยุทธภัณฑ์ (War Material) หมายถึง อาวุธและเครื่องอุปกรณ์ของอาวุธนั้นรวมทั้ง วัสดุเคมีหรือเครื่องมือที่ใช้ในสงครามไม่ว่าเพื่อประโยชน์ในการต่อสู้หรือป้องกัน

13. ยุทธศาสตร์ (Strategy) หมายถึง ศาสตร์และศิลป์ในการใช้กองทัพของชาติหรือของพันธมิตรเพื่อป้องกัน และดำรงไว้ซึ่งวัตถุประสงค์ของชาติด้วยการใช้หรือการคุกคามด้วยกำลัง กำหนดเงื่อนไขพื้นฐานสำหรับการปฏิบัติการยุทธด้วยการกำหนดจุดประสงค์ทางทหาร การแบ่งมอบกำลังและเครื่องมือรวมถึงเงื่อนไขในการใช้กำลัง กล่าวโดยทั่วไป ยุทธศาสตร์กำหนดขึ้นเพื่อให้ฝ่ายข้าศึกจำใจต้องเลือกหนทางปฏิบัติที่ฝ่ายเราต้องการมากที่สุด ยุทธศาสตร์ทหารมีองค์ประกอบคือวัตถุประสงค์ทางทหาร แนวความคิดในการปฏิบัติ และกำลังทหารที่มีอยู่ในอันที่จะใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ

14. ยุทธวิธี (Tactic) หมายถึง การแปลงศักยภาพด้านอำนาจกำลังรบ เป็นการเข้าปะทะและทำการรบ ผู้บังคับหน่วยจะได้รับชัยชนะจากการเข้าปะทะและทำการรบด้วยการเคลื่อนกำลังรบเข้าสู่ตำบลที่ได้เปรียบเหนือฝ่ายข้าศึกโดยอาศัยการยิงสนับสนุน การขยายผลจากความได้เปรียบ และสามารถดำรงการปฏิบัติไว้ได้อย่างต่อเนื่อง ยุทธวิธีที่ดีจะใช้กำลังรบรวมถึงการสนับสนุน ทั้งทางการรบและทางการช่วยรบทั้งสิ้นที่มีอยู่ ณ ที่ซึ่งจะส่งผลให้เกิดชัยชนะได้มากที่สุด

15. ยุทธบริเวณ (Theater of War) หมายถึง พื้นที่ส่วนหนึ่งของเขตสงครามที่จำเป็นเพื่อการปฏิบัติการตามภารกิจอันหนึ่งที่ได้รับมอบ ไม่ว่าจะเป็นการรบด้วยวิธีรุกหรือรับก็ตาม เขตสงครามอาจจะมียุทธบริเวณมากกว่าหนึ่งแห่งก็ได้ สำหรับประเทศสหรัฐฯ ประธานาธิบดีจะกำหนดขอบเขตของยุทธบริเวณขึ้นตามลักษณะทางภูมิศาสตร์โดยผ่านทางรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมตามคำแนะนำและความช่วยเหลือของเสนาธิการร่วม สำหรับประเทศไทยคงไม่สามารถกำหนดเขตยุทธบริเวณได้ คงกำหนดเป็นพื้นที่การรบ (Area of Operations) เท่านั้น

16. ภูมิภาค (Region) หมายถึง ประเทศต่างๆ ที่ตั้งใน เอเชีย - แปซิฟิก โดยเน้นประเทศในเอเชียอาคเนย์เป็นพิเศษ

17. **ฐานทัพ (Base)** หมายถึง ที่ตั้งอาคาร สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่กำลังทหารสหรัฐฯ ใช้เป็นที่พักอาศัยและสำนักงานซึ่งรวมถึง สนามบิน ท่าเทียบเรือน้ำลึก คลังอาวุธต่าง ๆ ที่กองทัพสหรัฐฯ สร้างขึ้นนอกประเทศของตน

18. **กองกำลังเคลื่อนที่เร็ว (RDF-Rapid Deployment Forces)** หมายถึง หน่วยกำลังที่กองทัพสหรัฐฯ จัดตั้งเป็นกรณีพิเศษ ประกอบด้วย กำลังพล อาวุธยุทโธปกรณ์ เครื่องมือสื่อสาร และเครื่องอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติการ รวมถึงยานพาหนะในการขนส่งและเคลื่อนย้าย ให้มีความพร้อมที่จะไปได้ทุกจุดในโลกภายใน 24 ชั่วโมง

19. **สงครามจำกัดเขต(Limited War)** หมายถึง ลักษณะของการต่อสู้ที่ใช้พลังอำนาจของชาติแต่เพียงบางส่วนหรือเป็นลักษณะของสงครามที่จำกัดขอบเขตและงดเว้นการปฏิบัติบางประการ เพื่อวัตถุประสงค์มิให้สงครามขยายขอบเขตกว้างขวางออกไป ข้อจำกัดที่ทั้งสองฝ่ายอาจนำไปดำเนินการใช้ปฏิบัติ ได้แก่การจำกัดพื้นที่หรือขอบเขตของยุทธบริเวณ จำกัดระบบอาวุธที่ใช้บางประเภท หรืออาจใช้ระบบอาวุธทั้งสิ้นแต่จำกัดเป้าหมาย จำกัดกำลังทหาร หรือจำกัดวัตถุประสงค์ทางทหาร และจำกัดความมุ่งหมายทางการเมือง

20. **สงครามเย็น (Cold War)** หมายถึง สภาวะอันตึงเครียดที่เกิดขึ้นระหว่างชาติโดยแต่ละชาตินำเอามาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ เทคโนโลยี สังคมจิตวิทยาและมาตรการทางทหารมาใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของชาติตน โดยที่ยังไม่มีการใช้กำลังทหารประจำการทำการพิพาทกันด้วยอาวุธโดยเปิดเผย

21. **ความขัดแย้ง (Conflict)** หมายถึง ความขัดแย้งระหว่างชาติอาจเกิดจากความคิดเห็นที่แตกต่างกัน การขัดแย้งกันในผลประโยชน์ ความแตกต่างระหว่างอุดมการณ์ หรือวัตถุประสงค์ของชาติไม่สามารถตกลงกันได้ การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งนั้นอาจจะกระทำได้ด้วยการใช้วิธีการจัดตั้งอนุญาโตตุลาการ หรือการตกลงยินยอมโดยไม่จำเป็นต้องมีการสู้รบกันระหว่างชาติที่เกี่ยวข้อง หรือความขัดแย้งดังกล่าวนั้นอาจรุนแรงถึงกับต้องทำสงครามในลักษณะที่มีการใช้กำลังทหารหรือเป็นเพียงการใช้พลังอำนาจของชาติด้านอื่น โดยไม่มีกำลังทหารก็ได้